

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.Ketab.ir

نورمفیدی، سیدکاظم، ۱۳۱۹ -

درس‌های توحیدی در سوره یونس / سیدکاظم نورمفیدی؛ تنظیم و تدوین فرج‌الله میرعرب. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۹.
۳۸۳ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۸۴۳) (قرآن: ۴۱۵، تفسیر: ۱۸۲)

ISBN 978-964-09-2067-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه: ص. [۳۸۱] - ۳۸۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. تفاسیر (سوره یونس). ۲. تفاسیر شیعه - قرن ۱۴. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ب. عنوان.

۲۹۷/۱۸

BP ۱۰۲/۶۸۲

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۶۰۵۸۷۹۱

۱۳۹۹

موضوع: تفسیر: ۱۸۲ (قرآن: ۴۱۵)

گروه مخاطب: - تخصصی (طلاب و دانشجویان)
- عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۸۴۳

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۳۷۹

درس‌های توحیدی در سوره یونس

آیه‌الله سید کاظم نورمفیدی
تنظیم و تدوین: فرج‌الله میرعرب

www.ketab.ir

بوستان کتاب

مؤسسه دارالمعرفه

درس‌های توحیدی در سوره یونس

- نویسنده: آیه‌الله سیدکاظم نورمفیدی
- تنظیم و تدوین: فرج‌الله میرعرب
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹ • شمارگان: ۵۰۰ • بها: ۵۷۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائییه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۷۴۲۱۵۵ / ۳۷۷۴۲۱۵۴ / ۳۷۷۴۴۴۲۶ / ۳۷۷۴۴۴۲۶ تلفن پخش: ۳۷۷۴۴۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه‌های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و با ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: محمدرضا منصفی
- اصلاحات حروف‌نگاری: الهه‌سادات طباطبائی و حسین محمدی • صفحه‌آرایی: سبکینه ملازاده و احمد مؤتمنی
- نمونه‌خوانی: علی میری • بازخوانی نهایی متن: سیدعلی اصغر هاشمی‌نسب • کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: محمود هدایی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۳	سخن آغازین
۱۵	مقدمه
۱۹	درس یکم: آیات ۱ و ۲
۱۹	تعجب کافران از انسان بودن فرستاده خدا
۲۵	درس دوم: آیه ۳
۲۵	معنای خلقت آسمان‌ها و زمین در شش روز
۲۷	دوران‌های خلقت زمین
۳۰	جریان ربوبیت و تدبیر الهی در تمام لحظه‌ها
۳۳	درس سوم: آیه ۳
۳۳	معنای عرش و مقصود از آن
۳۸	مقصود از عرش در احادیث
۴۵	درس چهارم: آیه ۳
۴۵	اقسام عقاید درباره عرش
۴۸	عرش، حقیقتی ماورایی و مرتبه‌ای از وجود
۵۱	لزوم تلاش برای فهم درست حقایق قرآن
۵۳	تفاوت انسان‌ها در درک حقایق عالم

درس‌های توحیدی در تفسیر سوره یونس

۵۷	درس پنجم: آیه ۳	۵۷
۵۷	تبیین علم عرشی خداوند	۵۷
۵۹	بررسی آیات حمل عرش توسط فرشتگان	۵۹
۶۲	معنای شفاعت و مقصود از آن	۶۲
۶۴	معرفت به قدرت خدا؛ زمینه بندگی	۶۴
۶۷	درس ششم: آیه ۴	۶۷
۶۷	تبیین حقیقت ربوبیت و تفاوت آن با خالقیت	۶۷
۷۰	ربوبیت معادی	۷۰
۷۳	معانی رب و مقصود از آن در آیات	۷۳
۷۴	فلسفه آفرینش و بازگرداندن	۷۴
۷۹	درس هفتم: آیات ۵ - ۸	۷۹
۸۰	نشانه‌هایی برای خداشناسی و توحید در نظام هستی	۸۰
۸۰	۱. خورشید و ماه	۸۰
۸۳	۲. اختلاف شب و روز و آثار آن	۸۳
۸۷	۳. مخلوقات آسمان‌ها و زمین	۸۷
۸۸	غافلان از آیات الهی	۸۸
۸۹	کیفر غافلان از آیات الهی	۸۹
۹۱	توجه‌دادن به خدا و قیامت؛ هدف اساسی قرآن	۹۱
۹۳	درس هشتم: آیات ۹ و ۱۰	۹۳
۹۳	ایمان سبب هدایت و افزایش ایمان	۹۳
۹۶	پاداش ایمان و عمل صالح	۹۶
۹۷	علت تسبیح و تحمید مؤمنان در قیامت	۹۷
۱۰۱	جایگاه سلام در بهشت	۱۰۱

فهرست مطالب

- ۱۰۲ ..... حمد و ستایش خدا؛ بالاترین کمال بهشتیان
- ۱۰۷ ..... درس نهم: آیه ۱۱
- ۱۰۷ ..... انکار معاد و سرگردانی در طغیان
- ۱۱۱ ..... درس دهم: آیه ۱۲
- ۱۱۱ ..... ظهور فطرت توحیدی هنگام خطر
- ۱۱۵ ..... درس یازدهم: آیات ۱۳ و ۱۴
- ۱۱۵ ..... عذاب استیصال، نابودگر مجرمان ستمکار و عبرت مؤمنان
- ۱۲۱ ..... درس دوازدهم: آیات ۱۵-۱۷
- ۱۲۲ ..... گفت‌وگوی رودررو با مخالفان در مورد قرآن
- ۱۲۴ ..... متن قرآن سند و حجت پیامبر ﷺ در برابر مخالفان
- ۱۲۹ ..... درس سیزدهم: آیات ۱۸ و ۱۹
- ۱۳۰ ..... شرک و دوگانه‌پرستی؛ مشکل اساسی بشر
- ۱۳۱ ..... نگاهی به تاریخچه بت‌پرستی و ادعاهای بت‌پرستان
- ۱۳۵ ..... نسبت دین با رفع و پیدایش اختلاف
- ۱۴۱ ..... درس چهاردهم: آیه ۲۰
- ۱۴۱ ..... موضع پیامبر ﷺ در برابر درخواست‌های نامعقول مشرکان
- ۱۴۵ ..... درس پانزدهم: آیه ۲۱
- ۱۴۵ ..... ناسپاسی و مکر مشرکان در برابر آیات الهی
- ۱۴۸ ..... مکر خداوند در مقابل مکر مشرکان
- ۱۵۱ ..... درس شانزدهم: آیات ۲۲ و ۲۳
- ۱۵۲ ..... بیداری فطرت توحیدی در خطرها
- ۱۵۵ ..... رفع خطر و بازگشت رفاه، عامل فراموشی ندای فطرت
- ۱۵۹ ..... درس هفدهم: آیات ۲۴ و ۲۵

درس‌های توحیدی در تفسیر سوره یونس

- ۱۶۰ ..... دنیای زیبا و ناپایدار گذرگاه رسیدن به دارالسلام
- ۱۶۵ ..... درس هجدهم: آیات ۲۶-۳۰
- ۱۶۶ ..... برخورداری نیکوکاران از پاداش مضاعف
- ۱۶۹ ..... ویژگی چهره نیکوکاران در قیامت
- ۱۷۰ ..... سیمای زشت‌کاران و مجازات آن‌ها در قیامت
- ۱۷۲ ..... آشکار شدن خطای مشرکان در عرصه محشر
- ۱۷۷ ..... درس نوزدهم: آیات ۳۱ و ۳۲
- ۱۷۷ ..... توجیه شرک
- ۱۷۹ ..... احتجاج خداوند بر بطلان شرک
- ۱۸۷ ..... درس بیستم: آیات ۳۳ و ۳۴
- ۱۸۷ ..... شناخت فسق و فاسق
- ۱۹۱ ..... احتجاج به آغاز و اعاده خلق بر بطلان شرک
- ۱۹۷ ..... جایگاه معاد و نقش اعتقاد به آن در زندگی انسان
- ۲۰۱ ..... درس بیست‌ویکم: آیات ۳۵ و ۳۶
- ۲۰۲ ..... لزوم شناخت هدایت‌گر به حق و پیروی از او
- ۲۰۹ ..... درس بیست‌ودوم: آیات ۳۷-۴۰
- ۲۱۰ ..... پاسخ به اتهامات علیه قرآن
- ۲۱۱ ..... نشانه‌ها و دلایل الهی بودن قرآن
- ۲۱۳ ..... جهل سبب اصلی تکذیب قرآن
- ۲۱۹ ..... درس بیست‌وسوم: آیات ۴۱-۴۶
- ۲۲۰ ..... وظایف پیامبران در برابر مردم
- ۲۲۲ ..... ویژگی‌های ادراکی مخالفان پیامبر ﷺ
- ۲۲۳ ..... ستم انسان به خود، سبب گرفتاری به عقوبت در دنیا و آخرت

فهرست مطالب

۲۲۹	درس بیست و چهارم: آیات ۴۷-۵۲	
۲۳۰	رسولان و انبیا، و تفاوت آن‌ها	
۲۳۳	نقش پیامبران در جامعه	
۲۳۴	سنت تطهیر و پاک‌سازی در امت‌ها	
۲۳۹	درس بیست و پنجم: آیات ۵۳-۵۷	
۲۴۰	حتمیت عذاب مجرمان	
۲۴۶	جایگاه و اوصاف قرآن	
۲۴۹	درس بیست و ششم: آیات ۵۸-۶۱	
۲۵۰	نعمت‌های درخور شادمانی	
۲۵۳	ناروایی حلال و حرام کردن نعمت‌ها بی‌اذن خدا	
۲۵۶	تهدید افترازنندگان بر خدا	
۲۵۷	علم شهودی خدا به جزئیات اعمال انسان	
۲۶۱	درس بیست و هفتم: آیات ۶۲-۶۴	
۲۶۱	اهمیت و نقش ولایت در زندگی انسان	
۲۶۷	آثار ولی خدا شدن	
۲۶۸	ویژگی اولیای خدا	
۲۶۹	بشارت‌ها به اولیای خدا	
۲۷۳	درس بیست و هشتم: آیات ۶۵-۷۰	
۲۷۴	دلداری دادن خدا به پیامبر ﷺ	
۲۷۷	راه رسیدن به عزت	
۲۷۸	توحید در مالکیت و بطلان تصور شریک برای خدا	
۲۸۰	جلوه‌ها و آیات توحید در هستی	
۲۸۲	بطلان ادعای وجود فرزند برای خدا	

درس‌های توحیدی در تفسیر سوره یونس

- ۲۸۳ ..... کیفر افترازنندگان به خدا
- ۲۸۵ ..... درس بیست‌ونهم: آیات ۷۱-۷۴
- ۲۸۶ ..... اهداف قرآن از بیان قصه پیامبران
- ۲۸۹ ..... مروری بر قصه نوح علیه السلام
- ۲۹۳ ..... سنت خدا درباره تکذیب‌کنندگان پیامبران
- ۲۹۵ ..... درس سی‌ام: آیات ۷۵-۷۷
- ۲۹۵ ..... استکبار و جرم عامل مخالفت با دعوت پیامبران
- ۲۹۹ ..... واکنش موسی علیه السلام به ادعای سحر بودن نشانه‌ها
- ۳۰۳ ..... درس سی‌ویکم: آیه ۷۸
- ۳۰۳ ..... لجاجت در برابر حق بر اساس تقلید کورکورانه
- ۳۰۷ ..... درس سی‌ودوم: آیات ۷۹-۸۲
- ۳۰۸ ..... لشکرکشی فرعون برای مبارزه با حق
- ۳۱۰ ..... مبارزه موسی علیه السلام با ساحران
- ۳۱۳ ..... خداوند ابطال‌کننده سحر
- ۳۱۳ ..... چیستی سحر
- ۳۱۵ ..... تمایز سحر و معجزه
- ۳۱۶ ..... ناتوانی مجرمان در مقابله با حق
- ۳۱۸ ..... درس‌هایی از مبارزات حضرت موسی علیه السلام
- ۳۱۹ ..... درس سی‌وسوم: آیات ۸۳-۸۷
- ۳۲۰ ..... بخشی از داستان موسی علیه السلام و بنی اسرائیل
- ۳۲۵ ..... راهکار پیشنهادی خداوند برای تقویت و نجات مؤمنان بنی اسرائیل
- ۳۲۷ ..... درس سی‌وچهارم: آیات ۸۸-۹۳
- ۳۲۹ ..... پیامبران و نفرین به مردم

فهرست مطالب

۳۳۰	نفرین موسی <small>عليه السلام</small> به فرعون و اشراف
۳۳۶	نجات جسد فرعون برای عبرت
۳۳۷	رفتارهای ناسپاسانه بنی اسرائیل در برابر نعمت‌ها
۳۴۱	درس سی و پنجم: آیات ۹۴ و ۹۵
۳۴۱	پیامبر <small>عليه السلام</small> و شک در آیات
۳۴۵	تکذیب آیات خدا سبب خلود در جهنم
۳۴۹	درس سی و هشتم: آیات ۹۶-۹۹
۳۵۰	از دست رفتن قابلیت ایمان در برخی از انسان‌ها
۳۵۴	پذیرش توبه تا لحظه نزول عذاب
۳۵۶	آزادی انسان در ایمان آوردن
۳۵۹	درس سی و هفتم: آیات ۱۰۰-۱۰۳
۳۶۰	مشیت و اذن فراگیر خدا و اختیار انسان
۳۶۳	توضیحی درباره جبر و تفویض
۳۶۶	نظر و اندیشه؛ راه نجات انسان از کفر
۳۶۹	درس سی و هشتم: آیات ۱۰۴-۱۰۹
۳۷۰	وظیفه پیامبر <small>عليه السلام</small> در برخورد با مخالفان اعتقادی
۳۷۱	دین و حوزه شمول آن
۳۷۴	سرسختی پیامبر <small>عليه السلام</small> در برابر شرک و ابطال برهانی آن
۳۷۷	سنت خدا در هدایت و گمراهی
۳۸۱	کتاب‌نامه

سخن آغازین

قرآن کلامی آسمانی است که در قالب واژه‌های زمینی و برای رسیدن بشر به سعادت دنیوی و اخروی او نازل شده است. واضح و مبرهن است که سعادت کامل انسان در گرو به‌کارگیری تعالیم قرآن و قهرأ به‌کار بستن آن نیز فرع فهم آن است. بدیهی است حقیقت وجود ذکر مبارکی^۱ که در طول دوران پس از بعثت بر قلب اشرف مخلوقات نازل شده است را کسی جز نازل‌کننده آن و عوطه‌وران در علم الهی نمی‌دانند.^۲ بنابراین، روشن نمودن حقایق این کتاب در مرحله نخست، بر عهده کسی است که قلب او ظرف دریافت آن قرار گرفته، تا به مردم بیاموزد و آنان نیز تفکر کرده و سپس به‌کار بندند.^۳ خطاب و عتابی نظیر: «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ...»^۴ نشانگر این واقعیت است که تلاش برای فهم، تبیین و تفسیر قرآن وظیفه مخاطبان آن نیز می‌باشد.

در همین راستا مؤسسه دارالمعرفة که مأموریت اصلی خود را تبیین

۱. اشاره به انبیاء، آیه ۵۰.

۲. اشاره به آل عمران، آیه ۷.

۳. اشاره به النحل، آیه ۴۴.

۴. نساء، آیه ۸۲ و محمد، آیه ۲۴.

آموزه‌های برگرفته از قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام قرار داده، بر آن شد تا مباحث تفسیری حضرت آیت‌الله سیدکاظم نورمفیدی (دامت برکاته) که طی سال‌های متمدای برای عموم مردم بیان شده است را به صورت کتاب در اختیار علاقه‌مندان این عرصه قرار دهد.

اثر حاضر که با عنوان «درس‌های توحیدی در تفسیر سوره یونس» زینت یافته است، حاصل گفتارهای روان و درعین حال دقیق و لطیف معظم‌له می‌باشد که پس از تنظیم و تدوین توسط فاضل ارجمند جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر فرج‌الله میرعرب، دانشیار پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، در اختیار جویندگان معارف اسلامی قرار می‌گیرد. ضمن تشکر از ایشان و نیز جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای سیدمهدی موسوی که از آغاز تا انجام، ناظر و پیگیر امور بودند، امید آن می‌رود که با عنایت خداوند متعال، این حرکت استمرار یافته و بیش از پیش گسترش یابد.

در پایان از مدیریت و دست‌اندرکاران فهیم تولید مؤسسه بوستان کتاب که در آماده‌سازی و نشر اثر تلاش کردند سپاس گزاریم.

مؤسسه دارالمعرفة

مقدمه

در عظمت قرآن همین بس که معجزه پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و آیاتش متکفل هدایت بشر و ضامن سعادت دنیا و آخرت انسان است. قرآن برای لغت‌شناسان، بزرگ‌ترین مرجع، برای نحوی‌ها دقیق‌ترین نمونه و راهنما، برای فقیه و دانشمند دینی بهترین مدرک و سند فقهی، گمشده هر فیلسوف، الهام‌بخش هر خطیب توانا و واعظ گویا، مقصد و مقصود علمای علم اخلاق و عرفای اهل دل است. تربیت‌شده مکتب قرآن می‌تواند با فتنه‌ها و القائنات گمراه‌کننده روزگار درآویزد و چیره شود. قرآن، تنها حروف روی کاغذ نیست، بلکه یک روح بلند است: «وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا»^۱.

این همان روحی است که به فرمایش رسول خدا صلی الله علیه و آله: «فَإِذَا التَّبَسَّتْ عَلَيْكُمُ الْفِتْنُ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ فَإِنَّهُ شَافِعٌ مُّشَفَّعٌ وَمَاحِلٌ مُّصَدِّقٌ وَمَنْ جَعَلَهُ أَمَامَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ»^۲ هر گاه آشوب‌ها و فتنه‌ها چون شب تاریک شما را فرا گرفت به قرآن رو آورید و

۱. شوری، آیه ۵۲.

۲. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۵۹۹.

بدان چنگ زنید؛ زیرا قرآن شفيعی است که شفاعتش پذیرفته است و گزارش‌دهنده است از بدی‌ها که گفته‌اش [درباره آن‌کس که بدان عمل نکرده] تصدیق شده است، هر که آن را پیشوای خود قرار دهد به بهشت رهنمونش کند و هر که آن را پشت سر خود قرار دهد به دوزخش کشاند. به نظر ما بر مفسر لازم است که از آرا و عقاید شخصی خود صرف‌نظر کند، تنها مفهوم آیات را بدون رنگ‌آمیزی با گرایش‌های فکری و تخصصی خویش مدنظر بگیرد و طبق رهنمود و فرمان خود قرآن قدم بردارد، نه با پیش‌داوری‌ها، آرا و عقاید شخصی و گرایش‌های فکری و سلیقه‌ای خود.

از امام صادق علیه السلام نقل شده: «لَقَدْ تَجَلَّى اللَّهُ لَخَلْقِهِ فِي كَلَامِهِ، وَلَكِنْهُمْ لَا يُبْصِرُونَ» خداوند در کتابش تجلی کرده ولی مردم بصیرت ندارند که ببینند. این بنده می‌داند که تفسیر قرآن و قلم‌زدن در آستانه کتاب خدا کاری بس دشوار است، ولی از آن‌جا که استاد گرانقدر، حضرت آیت‌الله سیدکاظم نورمفیدی برای ترویج انوار الهی و هدایت مردم با کلام وحی محاضراتی عمومی داشتند که حاوی نکات ارزشمند و مورد نیاز جامعه بود، توفیقی حاصل شد که در تنظیم و تدوین مباحث ایشان کوششی داشته باشیم و در مسیر نشر فرهنگ وحی قدمی بسیار ناقابل برداریم. استاد، تفسیر سوره یونس را انتخاب کرده بودند. علت انتخاب محتوای ویژه این سوره و ظرافت‌هایی بود که به نظر رسید می‌تواند جداگانه مورد بحث قرار گیرد. این سوره، توحید را که اساس تمام اعتقادات است، مورد توجه خاص قرار داده است. اهمیت مباحث توحیدی از آن جهت است که نفوذ توحید در

افکار و اندیشه انسان، زندگی او را از هر جهت الهی می‌کند و او را به مقصد نهایی از خلقتش می‌رساند.

به نظر رسید، استاد که خود از شاگردان و مریدان امام خمینی رحمته الله علیه بوده‌اند، در راستای اعتقاد مراد خویش گام برداشته‌اند که معتقد بوده‌اند:

کتاب خدا، کتاب معرفت و اخلاق و دعوت به سعادت و کمال است. کتاب تفسیر نیز باید کتاب عرفانی اخلاقی و مبین جهات عرفانی و اخلاقی و دیگر جهات دعوت به سعادت آن باشد. مفسری که از این جهت غفلت کرده یا صرف نظر نموده یا اهمّیت به آن نداده، از مقصود قرآن و منظور اصلی انزال کتب و ارسال رسل غفلت ورزیده و این یک خطائی است که قرن‌ها است این ملت را از استفاده از قرآن شریف محروم نموده و راه هدایت را به روی مردم مسدود کرده است. ما باید مقصود از تنزیل این کتاب را قطع نظر از جهات عقلی برهانی، که خود به ما مقصد را می‌فهماند، از خود کتاب خدا اخذ کنیم... مقصود ما [از این بیان] آن است که راه استفاده از این کتاب شریف را، که تنها کتاب سلوک الی الله و یکتا کتاب تهذیب نفوس و آداب و سنن الهیه است و بزرگ‌ترین وسیله رابطه بین خالق و خلق و عروة الوثقی و حبل‌المتین تمسک به عزّ ربوبیت است، باید به روی مردم مفتوح نمود.^۱

این بنده نیز در این مقام، مسلک استاد نورمفیدی را دنبال کرده و تلاش کردم تا متن، ساده و همه‌فهم نوشته شود. در پایان از حمایت‌های استاد سیدمجتبی نورمفیدی متشکرم و زحمات حجت‌الاسلام سید مهدی موسوی را که پی‌گیری مجدانه در مسیر به‌ثمرنشستن این اثر داشتند، ارج می‌نهم.

۱. امام خمینی، آداب الصلاة، متن، ص ۱۹۴.

لازم به یادآوری است که اگر در این متن نکته‌ای خلاف مبانی قرآنی یا برداشت خطایی از آیات صورت گرفته برعهده بنده است. از حضرت حق، صاحب کتاب عذرخواهم و از همگان درخواست یاری با دعا و طلب مغفرت دارم.

فرج الله میرعرب

دانشیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم

رمضان ۱۳۹۷ ش.